

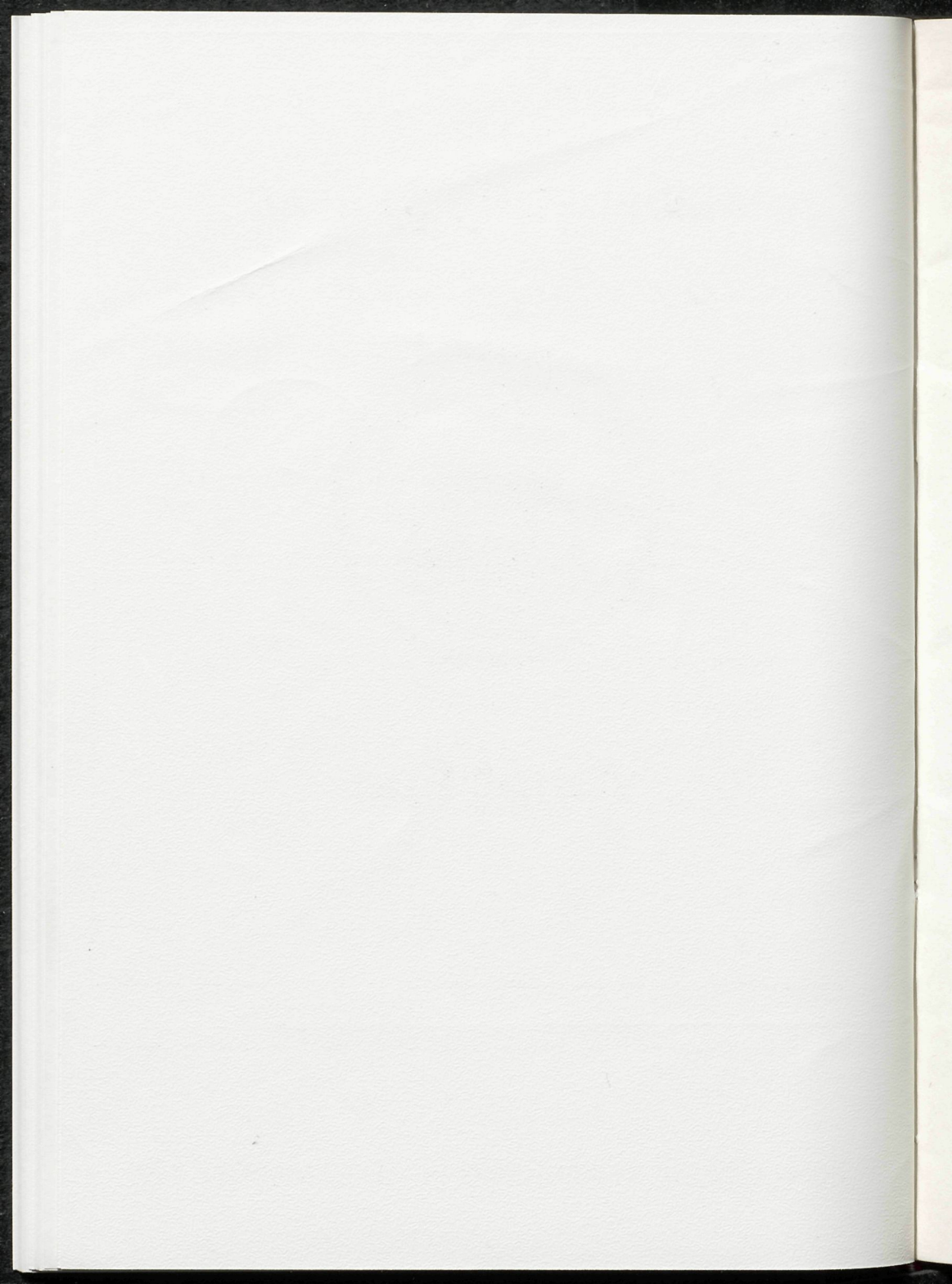
49

MEDEDELINGEN BLAD

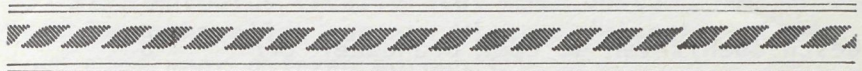
Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

MEDEDELINGENBLAD

Ampt Epe

NO. 49 NOVEMBER 1979.

REDACTIE: R. Paasman, Beekstraat 46, Epe.
Tel.: 05780 - 12048.

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische vereniging "Ampt Epe".

"AMPT EPE"

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE.

De vereniging stelt zich o.m. tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente EPE.

Lidmaatschap f 15,-- per jaar.

Bestuur:

Voorzitter : G.S. van Lohuizen,
IJsseldijk 12, Veessen.
Tel.: 05783 - 245.

Secretaris : W. van Putten,
Hoofdstraat 80, Epe.
Tel.: 05780 - 13579.

Penningmeester : C. Stork,
Dellenparkweg 8, Epe.
Tel.: 05780 - 13090.

Giro: 119.40.15 t.n.v. Penningmeester "Ampt Epe" te Epe.

INHOUD

De Gilden in Epe (5) Door G.S. van Lohuizen	blz.: 3
Geschiedenis van de Eper Brandweer (1) Door W. van Putten	8
Marken en Buurschappen Wissel (33 en 34) Door F. Zandstra	18
Van de redactie Door R. Paasman	25
Mengelwerk Door H. Bultman	26
Mijlpalen voor de Geschiedenis van Epe 1966-1968 Door mej. P.E. Berkhout	27
Boekaankondiging Door mej. P.E. Berkhout	31

De Gilden in Epe (5)

Sint Anthonie Gilde, vervolg.

Het zal duidelijk zijn, dat na de reformatie de opbrengst van Sint Antonius Vicarie niet meer bestemd kon worden voor het aanstellen van een Vicarus (missen mochten toch niet meer gelezen worden!).

Volgens voorschrift van de overheid uit 1622 moest de opbrengst van de Vicarie als volgt bestemd worden: 1/3 deel voor de predikant (toen *f* 9,--) en 2/3 voor de schoolmeester (toen *f* 18,--).

Het beheer over de Vicariegoederen werd gevoerd door de Oldermannen van het Sint Anthonie Gilde. Deze hielden de goederen van de Vicarie en het Gilde niet gescheiden, beide goederen smolten tot één. Dit werd oorzaak van een geschil met de predikant van Epe.

Het Gilde weigerde midden vijftiger jaren aan de predikant het hem toekomende 1/3 deel van de opbrengst van de Vicariegoederen uit te betalen, het Gilde wilde alle inkomsten voor de armen bestemmen. (De schoolmeester kreeg wel zijn *f* 18,--). Dit leidde tot een geschil: ds. Johannes Coopsen legde dit voor aan het Hof van Gelderland. In 1659 besliste het Hof, dat de predikant moest worden uitbetaald en bepaalde dat dit *f* 15,-- per jaar moest zijn, i.p.v. *f* 9,--. Terecht, want de predikant had dit geld wel nodig, het vaste tractement stelde niet veel voor. Ds. Johannes Volkuil (1598-1604) ontving helemaal geen tractement en vertrok daarom naar Steenwijk.

In 1866 heeft het Gilde weer geweigerd de *f* 15,-- voor de predikant te betalen, maar na dreiging door de kerkvoogdij met gerechtelijke stappen, is het Gilde op de weigering teruggekomen.

Deze uitkering van *f* 15,--, eerst aan de predikant persoonlijk en later aan de kerkvoogdij, wordt tot op de huidige dag door het Gilde betaald. Ondanks de grote inflatie in de loop van 300 jaar, is het bedrag nooit verhoogd en is nu ook nog *f* 15,--.

De schoolmeester, tevens koster, heeft de f 18,-- steeds ontvangen, totdat de functie van schoolmeester en koster in 1865 na de dood van C.J. Nijland gescheiden werden. De nieuwe schoolmeester P Vasseur werd geen koster meer en kreeg geen uitkering meer. Ook de nieuwe koster J.G. van Wageningen niet. Vermoedelijk was toen niet duidelijk, waarom deze uitkering werd gegeven, bedoeld voor de schoolmeester, stond er in de boeken altijd koster.

In de 17e en 18e eeuw was het Sint Anthonie Gilde uitsluitend een armengilde. In de Franse tijd is geprobeerd het gilde op te heffen. Een brief (te mooi om hier niet op te nemen) van Bloeiemaand 1809, gericht aan de Scout van Epe, Mr. Gerhs. Tulleken laat de reactie van de Oldermannen zien:

"De Oldermannen en Leden van een Liefdadig gestigt of fundatie van St. Anthonij te Epe
aan

Mr. Gerhs. Tulleken
Schout des Ambts Epe.

Mijn Heer!

Daar het gedachte Weldadig gestigt, zedert onheugelijke Jaren zijn oorspronk in regtinge en grontslag, afgeleid en herkomstig is van contribterende Leden van hetselve, welke bij verkiesinge vormende Ervende en zoovoorts tot prensen inrgtingen en gebruijken zekere gelden daaraan betaalde;

Waarvoor bij gevolg van tijd vaste goederen zijn aangekocht, die revenuen en opkomsten opleveren, en daar uit verders uit zodane piense oorzaken de Pridikant en Schoolmeester sjaarlijks tot kennelijk wederzeggen een gratificatie betaald word voor het onderwijs der jeugd van onvermeggende lieden in de gronden van Godsdienst en mede den Nederlandsche taal; en onlangs nog een jaarlijksche gift of renten van vijftig gulden voor den organist van het nieuwe orgel in de hervormde kerk te Epe gemaakt wordende welke anders niet behoorlijk bezoldigt konde worden, uit de goederen van dat gestigt is toegelegd met verband deszelves; en dan worden nog de onvermeggende,

die door een of ander ongeluk als Brand, Storm of andere zoortgelijke onheilen, evenals in de laas-afgelopen winter op vele plaatsen den lage landen door storm en watersnood een menigte menschen berooft en ongelukkig geworden zijn, en al zoo tot armoede gebragt en geraakt zijn en daardoor ondrstand en ondersteuning benodigt hadden, onderhoud en ondersteuning begeben, zonder van de Diaconie of Armenkassen gealimenteerd te worden. Daaruit Sinteunis brood voor hun leven lank die tijd toegezegd te genieten; swekelijks gegeven en uitgereit word.

Zoo dan dat gestigt of fundatie tog zodanig ende ingerigt door inboorlingen en onwooners van het Karspel Epe opgerigt, onderhouden en in stand gehouden is en nooit of immer daar aan als en particulier eigendommen der Stichteren en Leden, die van den eene Inboorling en inwoonden van Epe of als zodanig aangemerkt wordende, ook van differsen gezindheden, tot den anderen is overgegaan zonder dat daar Eenig Luysloma voorhande is, of voor zoo ver de Leden weten door overlevering hunner praedecessseuren, ooit of immer is geweest.

En welk altijd door de tijdelijke Leden en zonder het minste pecunieel voordeelen daarvan te hebben te trekken, te genieten of te distribueeren onder deselven beheerd en bestard; en ook zonder dat daar aan ooit of immer eenige belemmering is toegebragt of sulks bedisputeerd geworden is.

Dienvolgens vertrouwen de Leden, dat daar zijne Majesteit den Koning van Holland in den ramp der stad Leijden en in de laatste watersnood van deze afgelopene en gepasseerde winter welke liefdadige giften zeer heeft aangemoedigt, dezelve dan ook verder zullen aanmoedigen in hunnen ieder voor het behoud en uitbreiding van hetzelve tot ondersteuning van hunne verarmde Dorpsgenoten en al zoo daarin niet zullen gestoort en belemmert worden".

Zoals uit deze, wat moeilijk te lezen, brief duidelijk blijkt, wil het Gilde de armen steunen en helpen, ook al omdat de Diaconie en de Armenkassen het laten afweten. De hele 19e eeuw en de eerste tientallen jaren van deze eeuw heeft het Gilde het steunen van de armen als hoofd-doel gehad. Eind vorige eeuw begon ook de diaconie zich

wat meer het lot van de allerarmsten aan te trekken en na de invoering van de Armenwet in 1912 moest ook de gemeentelijke overheid zich de zorg van de minst-bedeelden aantrekken. Dat ging eerst moeizaam, maar o.m. door voorstellen van het Gilde "wij een deel en de gemeente een deel" kwam er schot in. In de jaren '20 en '30 nam de uitkering van de diaconie en de gemeente steeds meer de plaats in van de uitkeringen van het Gilde en rond 1950 had het Gilde in de armenzorg geen plaats meer. De overheid had volledig deze taak overgenomen.

Zoals uit de brief van 1809 blijkt, ging het Gilde zich op breder terrein bewegen. In 1805 besloot het Ambtsbestuur het kerkgebouw grondig op te knappen (het was tientallen jaren verwaarloosd) en de inventaris te vernieuwen. Maar een nieuw orgel kon er niet af. Men liet de resten van een oud orgel zitten, in de hoop, dat de gemeenteleden zelf voldoende geld bij elkaar zouden brengen voor een nieuw orgel. Om dit te stimuleren, besloot het Gilde om in het salaris van een te benoemen organist *f* 50,-- per jaar bij te dragen. De geldinzameling lukte, in 1809 kwam er een nieuw orgel en het Gilde betaalt sindsdien *f* 50,-- per jaar bij in het salaris van de organist. (Deze *f* 50,-- is ook nooit hoger geworden!)

Een belangrijke bijdrage heeft het Gilde geleverd in de bouw van de kerk in Emst. In 1863 besloot de kerkeraad, dat Emst een zelfstandige gemeente zou worden, daar het voor de dominee van Epe ondoenlijk was de grote gemeente (Emst en Gortel hoorden daar ook bij) naar behoren te bedienen. De kerkvoogdij ging hiermee niet accoord en weigerde geld beschikbaar te stellen. Een commissie uit Emst heeft toen de gelden bij elkaar gebracht voor de bouw van een nieuwe kerk en voor het beroepen van een eigen dominee. De kerkvoogdij schonk toen het terrein, waar de kerk nu staat en het Sint Anthonie Gilde schonk een groot bedrag (*f* 12.000,-- of *f* 8.000,--, dat is helaas niet meer na te gaan.)

De voorzitter van het Gilde (Jhr. G.W. van der Feltz, oud-burgemeester, heeft op 19 maart 1866 de eerste steen gelegd, die in de nieuwe kerk weer is ingemetseld. Uit

de rekening van het Gilde: "1866, $\frac{1}{2}$ anker wijn bij de inwijding der kerk te Emst f 18,20; "1868 verteering bij de beroeping Predikant te Emst f 20,715.

Voor aanleg tuin in Emst f 456,--".

In de loop van de 19e eeuw wordt naast de armenzorg ook hulp gegeven op maatschappelijk terrein:

Vanaf 1847 worden kaarsen gekocht voor verlichting voor het "zanggezelschap".

In 1855 f 14,-- voor gezangboeken ten gebruike van de zangschool. P. Vasseur richt, na zijn komst als hoofd van de lagere school, een zangschool voor kinderen op en krijgt daarvoor ieder jaar een bijdrage.

1864. Het muziekgezelschap alhier voor drie blaasinstrumenten f 66,25. (Dit muziekgezelschap was de "Eper Harmonie", die dat jaar was opgericht.)

Veel belangstelling krijgt het onderwijs. In 1830 laat men de schilder J. Durand een kaart van Europa maken voor de school f 50,--. Bijdragen werden gegeven in de kosten voor een kind op de "idiotenschool" in Den Haag (1838) en één op de doofstommenschool in Groningen.

De in 1854 opgerichte Brei- en Naaischool krijgt vanaf dat jaar 1860 f 20,-- per jaar. Wat later telkens verhoogd werd.

Daar de catechisatiekamer in de N.H. kerk, waar de lessen gegeven werden te klein werd, kocht het Gilde een huis (Stationsstraat 44) waar een lokaal achter het huis als leslokaal werd ingericht. Dit lokaal werd weer te klein en in 1908 verkocht het Gilde dit pand en bouwde (met financiële hulp van ds. Prins) een 2-klassige school in het Weertspark, dat tot 1938 in gebruik bleef. De Nijverheidsschool voor Meisjes opende dat jaar haar school en het pand Weertspark werd aan de gemeente verkocht.

Ter bevordering van het schoolbezoek besloten de Oudermannen een "Eeregetuigschrift" te geven aan alle leerlingen die de lagere school met goed gevolg doorlopen hadden, regelmatig de school bezocht hadden en blijk gegeven hadden van ijver en goed gedrag.

Aan enkele kinderen van "minvermogende" ouders werd ieder jaar een schoolprijs gegeven: voor de jongens een

nikkelen horloge met inscriptie en een "dito" ketting, voor de meisjes een eikenhouten naaidoos met inscriptie en een zilveren naaldenkoker, rijgpen en vingerhoed. De "Eeregetuigschriften" werden uitgereikt van 1899 tot 1935. In 1902 werd besloten geen schoolprijzen voor de lagere school meer beschikbaar te stellen, daar de leerplichtwet in 1900 was ingevoerd en ieder kind verplicht was naar school te gaan. In plaats daarvan werd het herhalingsonderwijs gestimuleerd. Kinderen die 2 jaar herhalingsonderwijs met goed gevolg doorlopen hadden, kregen nu de schoolprijs. Deze werd voor het herhalingsonderwijs uitgereikt van 1904 tot 1923.

Slot volgt.

G.S. van Lohuizen.

Geschiedenis van de Eper Brandweer (1)

De Epenaren onder onze leden weten ongetwijfeld dat het Eper Korps Vrijwillige Brandweer in juni haar 90-jarig jubileum heeft gevierd. Hetgeen een mooie gelegenheid is om eens dieper op de historie van het Eper brandweerwezen in te gaan.

Daarbij zullen we op verschillende interessante en soms ook vermakelijke gegevens stuiten. Ook komen we vraagtekens tegen. Bestaat het Korps Vrijwillige Brandweer bijvoorbeeld wel 90 jaar? Moet dat niet 78 jaar zijn of zelfs maar 53 jaar?

We zullen daar later op terug komen.

Vast staat in ieder geval wel dat het begrip "brandpreventie" niet iets van de laatste tijd is.

GESCHIEDENIS VAN DE EPER BRANDWEER.

4 SEPTEMBER 1815.

De Burgemeester Van Epe en Vaassen gezien hebbende dat er tegenwoordig Zeer roekeloos met de brandende pijpen word te werk gegaan, en daardoor Veel onheilen van brand ontstaan kunnen, Vermeenende aldus tegens de roekeloosheid en onbezonnenheid ten algemeenen nutte te moeten Waaken Doet gelasten dat niemand hoegenaamd met een brandende pijp buiten de deur mag komen zonder daarop een behoorlijk dopje te hebben, en dat niemand zijn pijp mag uitkloppen of moet 't Vuur goed ontdoen Zodanig dat 't geheel is uitgedoofd.

Zullen den nalatigen telkens Drie gulden boete betalen of ingevolge den Wet met 24 Uuren gevangenis gestraft worden en word een ieder verzogt daarop mede te waken terwijl den veldwagters in 't bijzonder worden gelast daarop ten allen nauwkeurig te passen.

VERGADERING VAN WOENSDAG, DEN 15 APRIL 1818.

PRESENT Mr. G. TULLEKEN, A. OVERBOSCH, P. DE BRUIN, E. VERMEER.

Heden, den Vijftiende April Agtienhondert Agtien het Plaatselijke Bestuur van Epe Vergaderd zijnde ten-einde benoeming te doen van Persoonen tot Directie Van De brandspuiten te Epe is besloten aan te stellen en te benoemen bij Dezen.

Tot Generaal Directeurs en Brandmeesters Der beiden Brandspuiten te Epe Johannes Overbosch en Aard Brouwer.

Voorts voor de Directie der Brandspuit No. 1.

Tot Speciaal Brandmeester dier Spuit, tevens gemelde Johannes Overbosch en Aart Brouwer.

Voor de Directie der slag die Spuit Evert Pannekoek en Peter Dul.

Voor de Pompen dier Spuit

Deeuwe Kamphuis

Gerrit Lammers Scholten

Hendrik van Lohuizen

Dries van den Beld

Reinder Riemersman

Harmen van den Beld

Jan Bourgonje

Pieter Louis Berkhof

Jannes Jonker
Andries van den Beld
Gerrit Tenkink
Gerrit Wagenaar
Jan de Weerd als schoenmaker met els en pikdraad.

Teunis van Beek
Jan van Lohuizen Jr.
Jannes B. Scholten

Voor de Spuit No. 2.

Tot Brandmeesters dier Spuit Gerrit Scholten en
Jan van de Pollen.

Voor de Directie der Slangen dier Spuit
Harm Wijnbergen en Dries van Ommen.

Voor de Pompen dier Spuit

Jan van Lohuizen

Jannes van Zuuk

Lubbert van Tongeren

Harmen Wensink

Jannes Scholten

Pieter Groen

Jannes de Jong

Willem Wijnbergen als schoenmaker met els en pikdraad.

Willem Jonker

Jan van Wiggelinkhuizen

Jan Durand

A.L. Wijnbergen

Simon de Bruin

VERGADERING VAN DEN GEMEENTERAAD.

Present de Schout G.W. van der Feltz en de leden
A. Overbosch, P. de Bruin. Evt. Vermeer, A. Labots
en Gt. Terwel.

MAANDAG DEN 30 JULY 1821.

De Schout deed voorlezing eener missieve van den Heer
Hoofdschout van Middelveuwe, dd 21 Juny 11 No. 242,
houdende het verlangen van den Heer Gouverneur dezer
Provincie, tot voorziening in het gemis van brandspui-
ten in de kerspelen Vaassen en Oene.

Waarop de Gemeenteraad gedelibereerd hebbende het
volgende berigt heeft medetedeelen.

Dat er wel is waar in het dorp Vaassen wel geene ambts
brandspuiten voorhanden zijn, doch dat aldaar 3 brand-
spuiten aanwezig zijn van particulieren toebehorende
en in een vrij goeden staat onderhouden worden welke
nog nimmer aan het Algemeen belang zijn onttrokken en
dus niet kan gezegd worden, men aldaar op dit stuk ge-
heel en al ontbloot is; evenwel gevoelt men het be-

langrijke dat er in gelegen zoude zijn om aldaar eene grootere en meer volkomene brandspuit met een behoorlijk reglement te bezitten, alzoo er van wederzijde der dorp eene beek loopt, altijd met genoegzaam water voorzien; doch de toestand de Ingezetenen niet toelatende hun vooralsnog zwaardere lasten op te leggen, zoude men hiermede nog liever eenigen tijd wachten.

In het dorp Oene zijn de woningen meerder verspreid en is dus nooit zoo gevaarlijk, ook ontbreekt het aldaar een groot gedeelte van 't jaar aan water, echter zou men in 't vervolg hierop nog eens kunnen terugkomen.

In het dorp Epe zijn wel twee kleine brandspuiten doch in den Zomer ontbreekt het er geheel en al aan water waarom men middelen zoekt ook in den zomer een waterloop door het dorp te krijgen, en zulks wel gelukken de, zou er ook een betere brandspuit noodzakelijk zijn.

Een huisbrandspuitje uit 1700, dat in vele herenhuizen werd aangetroffen. Het spuitje bestond uit een bak, waarin + 10 emmers water konden worden geleegd, hetgeen voldoende werd geacht om een begin van een brand in de kiem te smoren. Aangezien de kosten voor die tijd nogal hoog waren, konden alleen de zeer welgestelden een dergelijk spuitje aanschaffen.

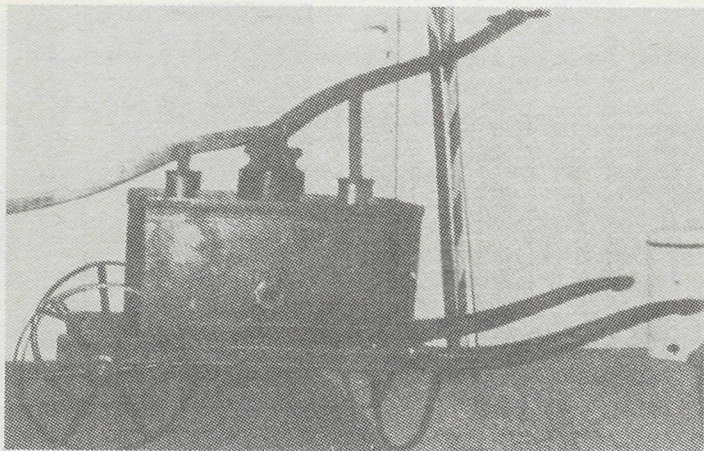
De schoenmaker "met els en pikdraad", die aan de spuit was toegevoegd had tot taak eventuele mankementen aan de lederen brandslang te repareren.

Deze brandslang is een uitvinding uit 1671 geweest van de Gebr. Van der Heijden. Daarvoor had elke pomp een

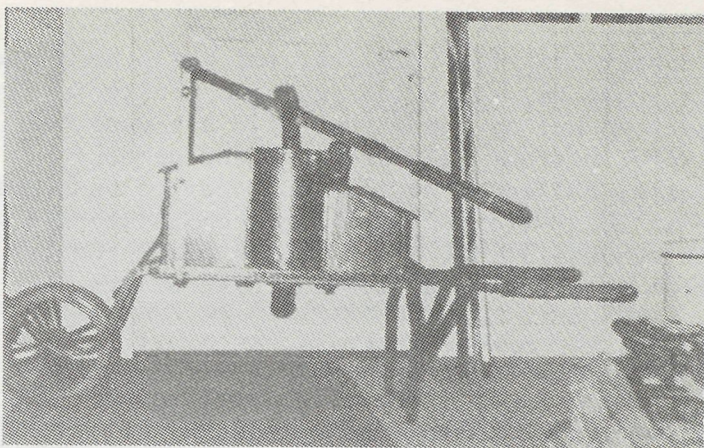
vaste straalpijp, waardoor men zeer in zijn bewegingen belemmerd werd. Het enige wat men immers kon doen was de spuit ergens vlak bij de vlammen te plaatsen en dan maar te pompen. Deze pompen hadden een bak welke steeds gevuld moest worden met emmers water. Later maakte men een houten stelling, waartussen een zeildoek en zak hing, met een slang eraan die in de bak van de pomp uitkwam. Dit maakte het vormen van een ketting mensen, die emmers water doorgaven, overbodig.

De zuigpomp was inmiddels reeds uitgevonden.

Jan van der Heyden kwam echter als eerste op het idee deze te combineren met een brandspuit. De zuigpomp was dan gemonteerd op de stelling met de zak van zeildoek. Het is echter de vraag of men in Epe al over zo'n zuigpomp beschikte. Waarschijnlijk nog niet.

Een huisbrandspuitje uit het einde der 18e eeuw, geheel uit metaal vervaardigd.

Een ééncylinder huisbrandsputje naar Kruiwagen model uit + 1750. Aan de afwerking is al te zien, dat de tijd 50 jaar verder is.

VERGADERING VAN DEN GEMEENTERAAD.

Present de Schout G.W. van der Feltz, A. Overbosch, P. de Bruin, E. Vermeer en J. Dalhuizen.

DINSDAG DEN 11 DECEMBER 1821.

Artikel 1.

De Notulen van het verhandelde bij de voorgaande vergadering werden gelezen en goedgekeurd.

Artikel 2.

De Schout stelde aan de vergadering voor, dat dezelve reeds lang bedacht was geweest op het ontwerpen van een Reglement op het Brandwezen, binnen het ambt en daartoe nader aanleiding had gekregen door een besluit van den Hoog Edelgestrengen Heer Gouverneur der Provincie dd. 11 November 1821 No. 5455 (prov. blad

15

No. 158) houdende mededeeling van een uittreksel uit eenige brandreglementen; Waarop de Gemeenteraad besloot het onderstaande Reglement vast te stellen en te bepalen, luidende de tekst als volgt:

Artikel 1.

Alle Ingezetenen zijn verplicht tot het schoonhouden en doen vegen der stookplaatsen, ten minste twee maal des jaars en wel op zoodanigen tijd als door het Plaatselijk bestuur zal worden bekend gemaakt bij publikatie, zullende, daarna door daartoe benoemde personen de visitatie geschieden, en zullen zij welke niet behoorlijk aan dit artikel voldaan hebben, verbeuren eene boete van Een tot Drie Gulden.

Artikel 2.

De daartoe aangestelde personen zullen, in hunne jaarlijksche Inspectien der stookplaatsen bij de Ingezetenen, niet mogen worden belet of belemmerd op verbeurte van drie Gulden.

Artikel 3.

De Vergaarplaatsen tot het bergen van asch en vuilnis zullen niet mogen gemaakt worden aan eenige wegen of pleinen, en zal dezelve moeten geborgen worden in daartoe gemaakte kuilen ten minsten drie Nederlandsche Roeden van eenige gebouwen of brandbare stoffen, (als rijzen hooi of zaadmijten of bergen) verwijderd, ook zal daarin geen warme asch mogen gestort worden op verbeurte van vijftig cents tot eenen gulden en vijftig cents, bij elke overtreding.

Artikel 4.

Het is verboden te braken of hekelen bij ontstoken licht, als ook het vlas bij het vuur of in ovens te drogen; ook om op deelen of in achterhuizen waar brandbare stoffen zijn ander licht te gebruiken, dan in een besloten lantaarn.

Artikel 5.

Bij het lossen, laden of verwerken van ligt brandbare stoffen, als mede in stallen, timmermanswinkels, hooizolders of in andere gevaarlijke plaatsen, zal geen tabak mogen gerookt worden; ook vermag niemand langs de publieke wegen te gaan met eene brandende pijp, tenzij dezelve voorzien zij van een dopje.

Artikel 6.

Het branden van olie, het maken van vernis, terpentijn of dergelijke, zal in geen besloten huizen mogen geschieden.

Artikel 7.

Geen vuurwerken zullen mogen afgestoken, noch met eenige geweeren of pistoolen geschoten worden, in de nabijheid van huizen of gebouwen, voor of na zonnen op of ondergang; de overtreding tegen een dezer laatste vier artikelen zal gestraft worden met eene boete van niet minder dan één en niet meer dan zes Gulden.

Artikel 8.

Het Plaatselijke Bestuur benoemd de nodige Brandmeesters in de onderscheidene kerspels, als mede een genoegzaam aantal personen tot hehandeling der spuit; dit aantal wordt bij te ontstane vermindering jaarlijks aangevuld.

Artikel 9.

Niemand zal vermogen zich hieraan te onttrekken op eene boete van zes Gulden.

Artikel 10.

Ten minsten vier malen in het jaar zullen de brandspuiten geprobeerd en geïnspecteerd worden, en zullen alle de aan de spuiten geattacheerde personen verplicht zijn, op gedane aanzegging, zich ter bepaalde tijd bij hunne spuit te laten vinden tenzij zij door gewichtige omstandigheden daarin verhinderd waren geworden, op een boete van zestig cents, zullende zij die te laat komen verbeuren dertig cents.

Artikel 11.

Ieder zal bij het behandelen der spuiten zijne vaste plaats hebben ten einde in geval van brand geen tijd verloren ga, en de aanwendende hulp met orde worde toegebracht.

Artikel 12.

Een iegelijk het eerst eenen ontstanen brand bespeurende, is gehouden dadelijk daarvan kennis te geven, aan het plaatselijk bestuur, de naaste buuren en de brandmeesteren.

Artikel 13.

Bij het ontstaan van brand in een der kerspelen, zijn de buuren verplicht de grootste tob welke zij bezitten voor hun huis te plaatsen en denzelve vol water te houden.

Artikel 14.

Indien de brand bij nacht of donker weder mogt ontstaan, zullen de Geburen gehouden zijn een brandend licht voor hunne ramen te stellen.

Artikel 15.

De nachtwachten zijn bij het ontstaan van brand verplicht het geheele kerspel door, brand te roepen, met aanduiding der plaats waar dezelve is ontstaan, als mede om het de leden van het plaatselijk bestuur daarvan te verwittigen, zullende de overtreder van dit en de Drie voorgaande artikelen gestraft worden met eene boete van vijftig cents.

Artikel 16.

Bij het ontstaan van brand zal mede door het kleppen der kloks zulks aan de ingezetenen worden kenbaar gemaakt om ter hulpe te kunnen snellen.

Artikels 17.

Alle personen tot de brandspuiten behoorende, zullen dadelijk, op het verneemen van brand, zich bij derzelve spuit op zijne plaats begeven, zullende bij gebreke daarvan verbeuren eene boete van drie Gulden; tenzij hij konde bewijzen zulks hem onmogelijk ware geweest.

Artikel 18.

Niemand der in het vorige artikel vermelde personen, vermog van zijne plaats te gaan en is gehouden stip-
telijk de bevelen der brandmeesteren na te komen.

Artikel 19.

De Ingezetenen zijn verplicht, bij het ontstaan van brand, aan zoodanige vorderingen als door het plaatselijk Bestuur of Brandmeesteren nodig geoordeeld worden en waartoe zij in de mogelijkheid zijn, te voldoen.

Artikel 20.

Een ieder onder wiens bewaring ter gelegenheid van brand ontstanen goederen zullen zijn gekomen, zal gehouden zijn daarvan binnen 24 Uren behoorlijk aangifte te doen aan het plaatselijk bestuur.

Artikel 21.

Wanneer iemand bij den brand in het doen van pogingen ter blussing van denzelfve mogt zijn gekwetst, zal de gemeentekas de kosten der genezing betalen.

Artikel 22.

Alle der in dit Reglement voorkomende boeten zullen ten voordeele der Gemeentekas vervallen.

Artikel 23.

De bovenstaande boeten zullen naar gelang der omstandigheden door eene gevangenis van vier en twintig uren kunnen worden vervangen, ter decitie van de Regtbank tot welkers jurisdictie zulks behoort.

Bovenstaande Reglement aldus bij den Gemeenteraad vastgesteld, zal ter approbatie van Hun Edel Grootachtbare Heeren Gedeputeerde Staten dezer Provincie worden ingezonden en na approbatie op de gewone wijze bij publikatie aan de Ingezetenen worden kenbaar gemaakt tot derzelver informatie en narigt, alsmede aan de vereischte Indicieële ambtenaren medegedeeld.

(wordt vervolgd).

W. v. Putten.

Bronnen: Gemeente-archief Epe
Geschiedenis van de brandweerwag en door
G.J. Verburg.

Marken en Buurschappen Wissel (33 en 34)

Alles ligt ongedaan. Niemand weet waaraan, of aan wie zich te houden. De meest tegenstrijdige bevelen der strijdende Commissiën kruisen elkander. Een vermakelijk staaltje ter kenschetsing van den toestand, zou o.a. het gebeurde ten vorige jare bij gelegenheid der verpachting van het jachtrecht op de Wisselsche buurgronden kunnen leveren. (Zie de Bijlage).

Het grootste doel intusschen, dat de later ontstane commissie dusgenaamd van verkoop steeds beoogde, is alderminst twijfelachtig gebleven. Haar streven was eenvoudig er op gericht om de van ouds beheerende Commissie van Wissel te overvleugelen; in hare plaats de teugels des bewinds in handen te nemen, en de wttige geërfdeden geheel tot zwijgen en toezien te brengen.

Daartoe schijnt elk middel gepast.

Zonder dat de gefingeerde nieuwe eigenaars onzer wederrechtelijk verkochte buurgronden klagen, gaat de Burger vader van Epe voort, met ijzeren wil gebruik makende van zijn macht, om door zijn veldwachters proces-verbaal te doen opmaken tegenieder geërfde in deze Wisselsche eigendommen, die van zijn aloude rechten op welke wijze ook poogt te profiteren; langs die weg schrik en vrees trachtende te zaaien onder eenvoudige boeren. Geen kind der geërfden dat onwetend de koe zijner arme ouders hoedt in de Wisselsche weiden, ontsnapt aan het Argusoog dezer helden; maar wordt, vaak bij halve dozijnen, gelijk ten vorige jare voor het kantongerecht te Apeldoorn, terecht gesteld, kon het wezen, bestraft. - Onverklaarbaar genoeg. Waar de rechter was aangevangen billijke waarde toe te kennen aan het "feci, sed jure feci" der aldus beklaagden, en hij de aangebrachte strafactiën schorste, - tot dat in foro civili het geschilpunt over den eigendom, van welker beslissing de waardeering der aanklacht noodzakelijk afhing, zou zijn geregeld, - ik citeer hierbij slechts een Arrest van het voormalig Provinciaal Gerechtshof van Gelderland van den 17den Februari 1874, en zwijg van de bijna zou ik zeggen, eindeloos

ze reeks van vonnissen indenzelfden geest door den Kantonrechter te Apeldoorn geweest, - sterkt men de laatste tijd de vermetelheid van onze tegenstanders door in de meest onschuldige handelingen der geërfden strafwaardige arglist te zien, en hun op dien grond te veroordeelen, zoodra dan zulk een strafvonnis uit is gesproken, haast de tegenpartij zich om zonder verwijl en zelfs zonder den termijn tot Appél of Cassatie te verbeiden, door middel van aanplakkingen in de gemeente en aflezing aan de deur der kerk, daarvan den volke als ter waarschuwing kond te doen. En wanneer daarna de geërfden zich wijselijk dergelijke schijnvertooningen weinig bleken te bekreunen, was de toorn ten volle besloten. Met nieuwen moed werd dan tot meerdere aanhalingen overgegaan. Sinds het laatst verlopen jaar heeft men het zelfs zoover weten te voeren, dat, O Gruwel! aldus betichte geërfden, jong of oud, ziek of gezond, door den sterke arm der Justicie op de meest ongelegen uren uit hunne woningen zijn weggehaald, en vaak als geboefte geboeid naar de cellulaire gevangenis overgebracht. Ja, niet zelden is reeds de preventieve gevangenschap, die vlek onzer strafvordering, toegepast geworden. En zo is het geschied, dat in de jaren 1876 en 1877, in het zóo hoog geroemde vrije Nederland, onbesproken jonge mannen (ik denk hier o.a. aan de gebroeders Jakob en Tyman Krijgsman), brave oppassende huisvaders, eenmaal zelfs niet tegenstaande een dokters attest een zwakke 70-jarige grijsaard (F. Leurink Sr.) in de afgrijselijke kerker weken en maanden hebben verzucht eenvoudig, dewijl zij begrepen, dat zij zich niet hadden te storen aan hetgeen eene kleine heerschzuchtige partij, waarmee zij als wettige geërfden in de buurgronden van Wissel volstrekt niets te maken hadden, als Wet hun gelieft te komen voorschrijven, - Het onrecht op den troon, het recht alom vertreden! zietdaar, Edel Groot Achtbare Heeren, in weinig lettergrepen den heerschende toestand in de buurschap van Wissel geschetst.

Zal nu die rampzalige toestand bestendig worden?
Mag men in een beschaafden Staat brutaal geweld den eenzamen stillen landman doen verstommen, waar het beledigd rechtsgevoel tot spreken hem dringt? Is het geoorloofd,

en zal het bescherming vinden bij den Rechter, indien eene partij buiten Wissel gevormd, en die steeds buiten de Wisselsche zaken bestaan heeft op de meest eigendunkelijke wijze onze eigendommen bestrijdt; de functiën der appelleerende Commissie van ouds met het beheer belast overmoedig aangrijpt, en hare rechten poogt uit te oefenen; of, dat diezelfde partij deze daden van eigenrichting door schijnvergaderingen en quasi-geërfden-besluiten tracht te vergoelijken? Gaat het aan ter verontschuldiging zich te beroepen, gelijk geschiedt, op eene reeks van zulke handelingen, die allen geheel posterieur zijn aan de litiscontestatie dezer partijen; handelingen alzoo, die op hare rechtsverhouding en het onrechtmatige feit der verkooping van April 1873 geen invloed kunnen uitoefenen, of die als informeel en onwettig voor den Rechter geen waarde bezitten? Is het recht, dat met absolute ter zijdestelling der constitutie van de universitas het wettig bestuur wordt afgedankt, ten einde zich zelf in zijn plaats te verheffen, en met een honend "j'ij suis, j'ij reste" den aldus verdrongene den trotschen nek toe te keeren? Ik laat het antwoord op deze vragen gaarne aan meer bevoegden over.

Nu mogen onze tegenstanders beweren, dat hetgeen gebeurde, ten onzen eigen bate zal blijken geschied te zijn, en er ons op wijzen, hoe ook andere buurschappen rond Epe gelegen, het hoofd reeds hebben in den schoot gelegd; wij voeren hun tegen: het wel mogelijk. Gij vergeet echter eene zaak. De buurschappen door u bedoeld waren niet geconstitueerd gelijk Wissel, en bezaten geen eigen bestuur, gelijk wij. Meent gij, dat uwe plannen tot exploitatie dezer buurgronden u en ons voordeeliger kunnen zijn, of, wilt gij onze buurschap misschien van de gemeente Epe afhankelijk maken? welnu, betreed dan den wettigen koninklijke weg, maar pleeg geen list of geweld. - Alles is er op aangelegd om de appelleerende Commissie niet alleen ten onder te brengen, maar, kon het zijn, geheel en al te vernietigen. Begonnen onze buurgronden ons te ontnemen; gingen de medegeëntimeerden voort ons in de uitoefening onzer rechten jammerlijk te belemmeren. Hoe zouden zij waardiger eindigen, dan met het verzoek, waarmede zij hunne verwerping besluiten, nl. veroordee-

ling der Leden van de appelleerende Commissie in privé tot voldoening der kosten van dit proces.

Waar echter de appelleerende Commissie een lastbrief bezit en vertoont, die haar dit optreden voorschrijft; - waar zij steeds binnen de grenzen van dat mandaat zich bewoog en den wettigen weg bleef bewandelen, om volgens haar beste weten de rechten der Mark te handhaven en de belangen der geërfden te beschermen tegen willekeur en geweld; - waar zij bij dat moeilijk streven voortdurend werd gesteund door verreweg de meerderheid der eigenlijke belanghebbenden; - waar ten slotte voldoende gemeenschappelijke gelden aanwezig zijn, zoowel uit de opbrengst der doorgezette verkooping van April 1873, als van de achterstallige pachten, en hetgeen bovendien slechts op invordering wacht; - daar behoeft er voorzeker geen sprake te zijn van eene veroordeling tot kostenbetaling uit eigen beurs en toont eigenlijk een dergelijk verzoek alleen, indien noodig meer helder, wat partij in zijn schild voert, en wat men heimelijk tegen appellante overlegt.

Met verontwaardiging werpen wij voorts de aantijging van ons als zou onze eenige drijfveer tot dit Appél zijn geweest de verdaging van een Vonnis indertijd onder de geschorste strafactiën van den Voorzitter onzer Commissie Hendrik Witteveen Dz. geweest. Indien ooit iemand hulde heeft verdiend, en blaam in stede van hulde ontving, dan is het zeker deze President der van ouds met het beheer over de Wisselsche buurgronden belaste Commissie. Met opoffering van tijd en rust en niet zelden van eigen middelen, was hij de moedige kampioen voor de miskende vrijheden en de vertrapte rechten der geërfden. Nimmer genoot hij voor al zijn onvermoeid arbeiden iets meer, dan wellicht een woord van erkentelijkheid. In het bewustzijn van volbrachten plicht was zijn eenige en grootste belooning gelegen.

Hiermede zou ik kunnen eindigen, want wat ons op het hart lag is uitgesproken, naar ik hoop zonder bitterheid. Op eene onwaarheid gebaseerd, bleek duidelijk hoe het weerstreven onzer tegenpartij enkel uitgaat van eene tactiek van intimidatie. Nu, zij hebben daartoe voordee-

len genoeg aan hunne kant, Recht en Waarheid laten zich intussen niet intimideren. Van den Nederlandschen Rechter vragen met eerbied en verwachten wij, dat hij dit door niets gerechtvaardigd verzet onzer tegenstanders zal weten te breidelen, opdat vrede, rust en welvaart wederkeeren in Wissel. Deze brave lieden mogen niet verder ten speelbal van hartstochten en meeningen zijn. Hunne stem behoeft niet langer die eens roependen in de woestijn gelijk te wezen. De jubelzangen der schijnvictorie overstemden maar al te zeer de droeve klaagtonen, die daar ontsnapten aan meenig bekommerd gemoed. Naar een enkele lichtstraal, die de hoop kan doen herleven, wordt te lang reeds met smachtend verlangen door de geërfden dezer buurschap uitgezien. En die blijde hoop zal herleven, en aller leed zal voorbij gegaan zijn, wanneer Uwe uitspraak, Edel Groot Achtbare Heeren, aan deze Appellante na den bangen kamp, dien zij heeft moeten aanvaarden, den palm der overwinning niet langer onthoudt.

IK HEB GEZEGD:

Het zou een bijna onbegonnen arbeid mogen heeten om alle stukken, hetzij die dan als conclusiën, memoriën, rekwesten, of wat dies meer zij, ten dienste der Commissie van beheer of der afzonderlijke geërfden tijdens dezen strijd zijn vervaardigd, te verzamelen en aan deze uitgave toevoegen. Al die stukken ademen denzelfden geest; nl. dien van een kalm protest tegen hetgeen in Wissel geschiedt Eene enkele proeve moge hier echter volgen als:

BIJLAGE.

Naar aanleiding der door de appelleerende Commissie van beheer gedane aanbieding der jacht op de Wisselsche buurgronden, had onze tegenpartij op den 14den September 1876 in de Apeldoornsche Courant eene waarschuwing tot het publiek gericht. De Commissie van beheer meende daarop in dezelfde Courant te moeten antwoorden als volgt:

ATTENTIE.

JACHTRECHT.

De ondergeteekende, in zijn hoedanigheid van President der Commissie van beheer over de buurgronden van Wissel;

welke Commissie als zoodanig voor het leven is aangesteld bij belsuit der geërfdn, genomen in hunne wettig belegde geërfdn-vergadering van den 25sten April 1849, blijkens notarieele Akte, WAARSCHUWT EN VERZOEKT, tevens uit naam zijner medeleden, Heeren Jachtliefhebbers, zich niet te doen misleiden door de advertentie, geplaatst in de Apeldoornsche Courant van den 14 September jl. en onderteekend: P.W.C. van der Feltz, met meerderen. - Deze personen staan geheel buiten de administratie der Wisselsche buurgronden. - En, hoezeer ook in onze zaken eigendunkelijk zich mengende, of met sluw overleg naar de heerschappij strevende, zullen zij zich binnenkort, zeker zeer ten ongerieve dergenen, die op eenigerlei wijze methun in relatie zijn geweest, door de Rechterlijke Autoriteit alle Recht van bestaan en Reden tot handelen, op gronder der Wet kunnen hooren en ontzeggen; hun vermetel streven daardoor ter zelfder ure gebreideld ziende. Een iegelijk wachte zich dus voor schade.

Wij, eigenaren en mede-geërfdn in gezegde buurschap, nog steeds de belasting dezer betwiste buurgronden betalende, van ouds-her de eigendommen der buurt beheerende, en nog heden bij alle authentieke stukken als zo danig genoemd en erkend, zijn eenig bevoegd en gerechtigd tot de aangeboden VERPACHTING dezer JACHTVELDEN. In het volle bewustzijn van ons goed Recht houden wij ons derhalve aan onze eerste advertentie dienaangaande, en hernieuwen wij bij deze onze aanbieding, gedaan bij gezegde advertentie, voorkomende in de Apeldoornsche Courant van den 9den September 11. onder No. 1261.

Wissel 25 Sept. 1876.

Namens de Commissie van beheer,
enz. De President,
H. WITTEVEEN.

Dit antwoord der Commissie van beheer lokte een wederantwoord uit van de partij. Eenige dagen later werd evenwel in dezelfde Courant door Appellante op onderstaande wijze op dit wederantwoord geduplicceerd.

ATTENTIE.

JACHTRECHT WISSEL.

Bij hun artikeltje voorkomende in de Apeldoornsche Courant van den 4den October jl. trachten de Heeren P.W.C. van der Feltz en Mr. E. Weerts te betoogen, dat de ondergeteekenden niet bevoegd zouden zijn de jacht op de Wisselsche buurgronden te verpachten; terwijl de oppositie, die zij zich in gemoede aan plicht achten te voeren, enkel ten doel zou hebben: het ontkomen aan eene correctioneële straf.

Zij veroorlooven zich in de eerste plaats met iedere vermijding van grootklinkende woorden eenvoudig de bemerking, dat al berichten genoemde Heeren, gelijk in de genoemde advertentie ook honderdmaal hoe de verkoop der buurgronden publiek en in percelen, ten overstaan van een bevoegden ambtenaar is geschied en die verkooping in de openbare registers is ingeschreven; daarmede nog niet éénmaal is uitgemaakt, dat die verkoop nu ook door de wettige erfgenamen der buurschap is verlangd; of, dat zij, verkoopers, tot deze verkooping bevoegd en eeniglijk gerechtigd zijn geweest. met nadruk protesteeren ondergeteekenden bij dezen openlijk, tevens namens hunne mede-geërfdn, tegen de voorgewende wettigheid der handelingen ten deze gepleegd.

Die handelingen waren ganschelijk niet gegrond op den wil pro promo der van ouds beheerende Commissie dezer buurgronden, noch ook het uitvloeisel van besluiten op wettige algemeene geërfdn vergaderingen genomen.

Slechts een kleine fractie dreef deze zoogenaamde geërfdn-belsuiten door, en verklaart thans, dat ze geldende zijn.

En in den tweede plaats behoeft het geen betoog, hoe het vonnis eener Rechtbank, hetwelk nog niet in kracht van wijzen is gegaan, en waaraan mitsdien de weg tot Appél enz. nog dagelijks openstaat, den volke als wet han, nog zelfs mag, worden voorgesteld.

Ondergeteekenden, wel verre van zich door dergelijke artikelen en insinuatien uit het veld te doen slaan, hoe weinig overigens het ook wenselijk achtende den strijd op deze manier te voeren gevoelen zich niet wederlegd. Zij stellen zich vóór alle krachten te vereenigen, ten einde langs den weg der Rechten zich te doen herstellen en handhaven in het bezit en beheer der nog immer bestaande, zonder hun wil en medewerking onvervreembare buurgronden van Wissel. Hun is van oudsher, en meer bepaald sinds den dag hunner aanstelling als zoodanig, in wettige vergadering voorhet leven de macht geschonken. Optredende, luidens deze aanstelling, voor Rechters, Rechtbanken en Hoven, zijn zij meer dan ooit overtuigd, dat hoe men hun kunstmatig tracht te verdringen, en welke machten men tegen hun in het harnas zoekt te jagen, de eindelijke uitkomst, onder Gods zegen, toch niet anders dan ten hunnen gunste kan wezen.

Namens de Commissie van beheer en

H. WITTEVEEN,

D. VAN OMMEN.

Wissel,
October 1876.

(slot)
F. Zandstra.

Van de redactie

Over het jubileumnummer(50) dat we in ons Mededelingenblad 47 aankondigden, kunnen we mededelen, dat enkele vooraanstaande kenners van de geschiedenis van Gelderland ons hebben toegezegd een bijdrage te zullen leveren.

Waarschijnlijk zijn er onder u, lezers, nog wel enige die, middels een artikel of oude foto's of prenten, willen meewerken een passend jubileumnummer samen te stellen.

*Wilt u ons de kopij voor dit nummer uiterlijk in
januari 1980 toezenden?
Bij voorbaat dank voor uw medewerking.*

R. Paasman.

Mengelwerk

In het begin van deze eeuw deden bij de oudere generatie nog verscheidene spookverhalen de ronde, die zich in Epe en omgeving zouden hebben afgespeeld.

De heer H. Bultman tekende het volgende spookverhaal op, zoals het hem verteld werd door Anna Lammers.

HET SPOOK VAN HET KLOOSTER "NAZARETH" TE OENE.

In 1902 kwam de heer H. Dijkstra vanuit het Friese Noorden naar Oene, waar hij als Hoofd van de Openbare Lagere School benoemd was.

Voor de jonge hoofdonderwijzer was nog geen woning beschikbaar, zodat hij tijdelijk "in de kost kwam" op het klooster "Nazareth" te Oene.

Meester Dijkstra vertelde hierover later op school het volgende:

"Verschillende mensen uit Oene waarschuwden mij, dat het riskant was om de nacht door te brengen op het klooster, want het spookte er wel eens. Weliswaar had niemand daar ooit een spook gezien, maar 's nachts waren er wel eens vreemde geluiden te horen in en rondom het klooster. De Oener mensen bewonderden mijn moed, zij zouden echter voor geen geld ter wereld één nacht van hun leven op het klooster doorbrengen.

Op een winderige avond in het najaar zat ik na schooltijd de schriften van de kinderen na te kijken en te korrigeren waar nodig was. Toen ik hiermee klaar was, stapte ik maar weer eens op het klooster aan. Het was donker geworden buiten en de wind was toegenomen. Het was wat je noemt echt "spookachtig weer". Maar ja, spoken verwacht je niet in de vooravond. Maar toen ik

op de laan was aangekomen die rechtstreeks naar het klooster ging (de Kloosterallee), zag ik plotseling in de verte iets vreemds, het was wit en bewoog zich snel over de weg, nu eens links, dan weer rechts. En even plotseling als het verschenen was, was het ook weer verdwenen. Ik ben maar doorgestapt en ik heb die avond en ook de nacht die er op volgde, geen spoken meer gezien noch gehoord.

Maar wat was dan toch die witte verschijning die ik wel degelijk gezien had op de weg? Hiervoor kon ik op dat moment geen verklaring vinden. De volgende morgen op weg van het klooster naar school kwam voor mij de ontknoping. Ongeveer op de plaats waar gisteravond het spook geweest moest zijn, zag ik in de sloot een groot stuk wit papier liggen. Ik ben er stellig van overtuigd dat dát het spook van gisteravond geweest moest zijn. Maar of de Oenenaren die mening ook toegedaan waren? Velen zullen vermoedelijk hierover hun twijfels nog wel hebben gehad".

Toch was de meester blij dat hij uit het klooster vertrekken kon. Niet om de spoken - daar had hij maling aan - maar om het mooie huis dat - genoemd om de bomen die aan weerskanten van de weg stonden - "Lindenoord" heette. Het huis stond schuin tegenover de school, die in het midden der zestiger jaren werd afgebroken om plaats te maken voor een moderne sporthal. Een nieuwe, moderne lagere school werd gebouwd aan de overkant van de weg (de Bongerd). Het huis - waar eens meester Dijkstra en zijn vrouw gewoond en gelukkig geleefd hebben - staat er nog en op de voorgevel prijkt nog steeds de naam "Lindenoord".

Mijlpalen voor de Geschiedenis van Epe 1966-1968

1966 (24- 1)	Aankondiging restauratie Gereformeerde kerk Epe.
1966 (29- 1)	Wederopbouw van Achterste molen-hoeve in oude stijl.

- 1966 (21- 1)   Begin afbraak R.K. Kerk.
- 1966 (maart)   Goedkeuring bouw Algemene Bank
Nederland.
- 1966 (17- 3)   Aanbesteding Postkantoor Epe
(architect P.A. Leupen).
- 1966 (april)   Beëdiging en installatie Gemeente-
politie.
- 1966 (7- 4)   Ontwerp-monumentenlijst Epe ontvangen
van C.R.M.
- 1966 (22- 4)   Oprichting Jeugdsociëteit Epe in
Gemeente-woning.
- 1966 (mei)   Vaassens Fanfare Korps viert 60-jarig
bestaan.
- 1966 (6- 5)   Wisselse school 50 jaar.
- 1966 (27- 5)   Marktplaatsplein Epe.
- 1966 (juli)   Verbouwd "Wapen van Epe" heropend.
- 1966 (juli)   Landgoed "Kolthoven" wordt "Van Harte-
centrum" voor geestelijk gehandicapten.
- 1966 (19- 7)   Windhoos trekt door Epe, Zuuk en
Wissel.
- 1966 (21- 7)   Veluwe dag van "Behoud" in Eper
"Hagedoorns Plaatse".
- 1966 (augustus)   R.K. Hulpkerkje (Coöperatie-gebouw)
gesloopt voor parkeerterrein.
- 1966 (16- 8)   E.T.I.-rapport (Econ. Technol. Inst.)
inzake N.O.-Veluwe uitgebracht
(Gelders Perspectief).
- 1966 (23- 8)   100-jarig bestaan van de
Ned. Herv. Kerk in Emst.
- 1966 (22-10)   Vleeswarenfabriek Niers 50 jaar.
- 1966 (31-10)   Rechtzinnig Herv. wijkgebouw Koepad
Zuuk heropend.
- 1966 (2-11)   Tentoonstelling verbouwingsontwerpen
boerderijen (woongedeelte).
- 1966 (november)   400-jarig bestaan Vaassense pluimvee
en konijnenhoudersvereniging.

- 1966 (15-12) Wijkverpleegster E,J. Mulder overleden.
 1966 (20-12) St. Martinuskerk te Epe ingewijd.
 (architect Hermans,
 gevelreliëf H.J. Tieman).
- 1967 (7- 2) Aanbesteding IJsselbrug bij Zwolle
 (Katerveerbrug).
- 1967 (8- 2) Slijkhuis winkelpand na verbouwing
 heropend.
- 1967 (11- 3) Grote Wetering, Polderdistrict
 Veluwe gereconstrueerd.
- 1967 (11- 3) Aluminium Industrie Vaassen 100 jaar.
 1967 (15- 3) Herstellingsoord "Brinkgreve" van
 Zuster Dop geopend, nu "Rozenhof"
 geheten.
- 1967 (23- 3) Opening Dierenpark Wissel van
 F. Eshuis.
- 1967 (21- 4) Opening nieuw gebouw Alg. Bank
 Nederland.
- 1967 (4- 5) Buitencentrum "Het Wisselse Veld"
 10 jaar.
- 1967 (20- 5) Opening Leeszaalfiliaal Vaassen.
- 1967 (16- 6) Vakantie-oord "Remboe" heropend.
 1967 (23- 6) Heropening Huyssoon-zaak na uit-
 breiding.
- 1967 (28- 6) Boerderijdag.
- 1967 (10- 7) G. Witteveen 50 jaar bij drukkerij
 Hooiberg.
- 1967 (27- 7) Restaurant Schaveren uitgebreid.
- 1967 (9- 8) Christel. Nat. W.G. van der Hulst-
 school geopend.
- 1967 (25- 8) Eper Tennisclub 12½ jaar.
 1967 (29- 8) Nieuwe Gereformeerde Kerk te Vaassen
 in gebruik genomen.
- 1967 (1- 9) Afscheid Ds. W.F.H. ter Braak.
 1967 (15- 9) Prins Bernardlaan onttrokken aan
 openbaar verkeer.
- 1967 (20- 9) Recreatie-gemeenschap Veluwe 5 jaar.

- 1967 (27- 9)   Opening Postkantoor Wildforstlaan.
1967 (29- 9)   Restaurant "Stern" uitgebreid.
- 1967 (2-10)   R.K. Kerk Vaassen 50 jaar.
- 1967 (12-12)   Drukkerij Terwel, Vaassen opgericht.
1967 (20-12)   Heropening Jansonius woninginrichting,
na reorganisatie.
- 1968 (1- 2)   Villa "Ooster" wordt afgebroken.
1968 (11- 2)   Intrede Ds. H. van Nieuwenhuize
Ned. Herv. Kerk Epe.
- 1968 (13- 2)   Opening gebouw van de Raiffeisenbank
Coöperatieve Boerenleenbank aan de
"goudkust".
- 1968 (15- 2)   Rabobank geopend.
1968 (28- 2)   Pickpack Supermarkt geopend.
- 1968 (1- 3)   Joh. Zimmerman overleden.
1968 (30- 3)   "Dierenvreugd" vergroot heropend.
- 1968 (9- 5)   Vernieuwde Gereformeerde Kerk Epe
in gebruik genomen.
- 1968 (22- 5)   Verbouwde Modehuis Van Putten her-
opend.
- 1968 (30- 5)   Verbouwde groentezaak Bosman her-
opend.
- 1968 (8- 6)   Dr. E. Spelberg (wonende op de
"Rozenhof") overleden.
- 1968 (14- 6)   Drukkerij Hooiberg 130 jaar.
1968 (21- 6)   Le Chevalierschool Tongeren 100 jaar.
- 1968 (1- 7)   Vertrek Burgemeester Mr. C.N. Renken.
1968 (6- 7)   R.H. Boer, directeur N.V. Hooiberg
overleden.
- 1968 (16- 7)   J.H. Bergh, Burgemeester Epe.
1968 (20- 7)   Cannenburgher Boerendansers bestaan
10 jaar.
- 1968 (26- 7)   Elektrische lichtvoorziening Epe
50 jaar.
- 1968 (20- 8)   Pastoor H.J.W. Thielen verlaat Epe.
(Vertrekt naar Raalte).
- 1968 (23- 8)   Pastoor G. Spit geïnstalleerd te
Epe.

- 1968 (27- 9) Lezing over Celtic Fields bij Nierssen.
- 1968 (30- 9) Halefa-fabriek, Wissel sluit.
- 1968 (15-10) Eerste-steenlegging Gemeentehuis Epe.
- 1968 (12-11) Ir. J. van Acherberg, voorzitter van de Lagere Technische School, neemt afscheid.

Boekaankondiging

Wartena, R.,

Tongeren. De geschiedenis van een Veluws buurtschap.

Zutphen. Walburgpers. 1979. 48 blz. afbn. bijlage. portrn. stamboom f 15,--.

Geschiedenis van Tongeren, reeds in 1925 als nederzetting genoemd en vanaf de 17e eeuw Landgoed Tongeren, geeft omvang, gebruik, recht en familiebezit door de eeuwen heen, alles opgediept uit de familie-archieven door archivaris Wartena.

Wordt vooraf gegaan door een inleiding van Mevr. Honig-Prager (afstammeling van de Tongerense familie Rauwenhoff), die de familie-betrokkenheid en -sfeer tevens benadrukt.

Tromp, H.M.J.,

Kijk op kastelen. Amsterdam. Elsevier. 1979. 144 blz. afbn. bibliogr. f 32,50.

Boeiende, deskundige behandeling van het Nederlandse kastelenbezit en van middeleeuwse huizen (of restanten ervan), met bouwgeschiedenis en geschiedenis rondom. Bevat, veelal, gekleurde, afbeeldingen naar oude schilderijen en tekeningen, een lijst van kastelen en historische huizen met bezichtigings-mogelijkheden en een aantal te nemen kastelenroutes Zie blz. 95 en 122:

De Cannenburgh.

Kransverg, D. en H. Mils,

Kastelengids van Nederland. Haarlem. Uitg. Fibula van Dishoeck. 1979. 280 blz. afbn. pltgrn. lit. lijst. verkl. woordenlijst en opg. kastelen in ons land *f* 36,50.

Middeleeuwse burchten en woonsteden met geschiedenissen en bewoners. Zie: De Cannenburgh.

Zie bespr. in N.R.C. Handelsbl. 16-6-1979.

Os, J.F. van,

Langs Nederlandse orgels. Overijssel, Gelderland. Baarn. Bosch & Keuning. 1978 160 blz. afbn. Met index op persoons- en plaatsnamen en lit. opg.

Zie: blz. 40-43 en 125.....Epe
blz. 35 en 110.....Oene
blz. 55.....Vaassen
blz. 51.....Heerde
blz. 46 en 47.....Wapenveld
blz. 53 .....Veessen
blz. 8,9,11,36,58,65,66, en 160.....Hattem

Zwaag, J. van der,

Nederland is bijna klaar. Een kritische beschouwing over de Zuiderzeewerken.

Edam. Uitgeg. door de Ver. tot Behoud van het IJsselmeer. 1978. 177 blz. afbn. krtn. lit. opg. chronologie. ($\pm$ 200.000 jaar geleden tot 1976).

Na een kort historisch overzicht over ontstaan en eerste drooglegging van de Zuiderzee, wordt gewezen op de vele bedreigingen bij verdere inpoldering en gepleit voor natuurbescherming en milieu-kwaliteit.

